

Betænkning

over forslag til lov om efterskoler.

(Afgivet af udvalget den 3. maj 1967).

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder og har herunder haft et samråd med undervisningsministeren, som endvidere skriftligt har besvaret en række af udvalget stillede spørgsmål. Udvalget har aflagt besøg på Østed fri- og efterskole, hvor også spørgsmål af betydning for efterskolerne i almindelighed blev drøftet.

Der er om lovforslaget i udvalget modtaget henvendelser fra Danmarks Lærerforening og fra De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Udvalget har fra undervisningsministeren modtaget et notat vedrørende lovforslaget; notatet er optrykt som bilag.

Udvalget kan tiltræde, at der af de af ministeren anførte grunde ses bort fra den under notatets punkt 1 omtalte indskrænkende fortolkning af bestemmelserne om kommunernes betalingsforpligtelse over for efterskoleophold.

Et *flertal* (udvalget med undtagelse af socialistisk folkepartis medlemmer) kan endvidere tilslutte sig det under notatets punkt 2 anførte angående tilladelse til anvendelse af navnet „ungdomshøjskole“.

I øvrigt tager udvalget de under notatets punkt 3 givne oplysninger til efterretning.

Som et resultat af udvalgets arbejde og af udvalgets drøftelser med undervisningsministeren har ministeren stillet nedestående ændringsforslag, om hvilke der henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herudover har udvalget bl. a. drøftet spørgsmålet om efterskolernes forplejningsstandard. Det er udvalgets opfattelse, at skolerne i almindelighed søger at give ele-

verne en kost, som de er tilfredse med, men at dette ikke behøver at betyde, at der er tale om en tilfredsstillende kostsammensætning eller nye og bedre kostvaner. Udvalget finder det vigtigt, at opmærksomheden i højere grad rettes imod bestræbelserne for at skabe ernæringsmæssigt rigtige kostplaner for eleverne.

Udvalget har endvidere drøftet spørgsmålet om en mere omfattende tuberkulosekontrol for efterskolernes personale i lighed med den, der finder sted på de skoler, som er inde under skolelægeordningen. Udvalget henstiller i denne forbindelse til undervisningsministeren, at dette spørgsmål tages op til en samlet undersøgelse for alle de frie skoleformer med henblik på en eventuel kommende revision af skolelægeoven.

Udvalget finder det af betydning, at der ved indmeldelse til en efterskole af elever med særlige problemer gives skolen oplysning herom, så denne får mulighed for at tage et specielt hensyn til disse elever. Udvalget henstiller til undervisningsministeren, at ministeren foranlediger kontakt mellem de frie ungdomsskoler og efterskoler og de myndigheder, der henviser elever hertil, med henblik på at løse spørgsmålet om, i hvilket omfang skolerne bør få de oplysninger, der vil være nødvendige i forbindelse med skolens undervisning af den pågældende elev.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) ønsker herudover at anføre:

På afgørende punkter er den lovændring, der nu foreslås, af midlertidig karakter. Det skyldes dels, at der formentlig forestår en

omfattende revision af tilskudsordningerne for alle de private skoleformer, dels at den udvidelse af undervisningspligten, som forventes, må antages at ville placere efterskolerne på en ny måde i skolebilledet. I betragtning heraf kan mindretallet tiltræde lovforslaget, uden at man herved har taget stilling til efterskolernes forhold på længere sigt.

Man kunne ved denne lejlighed have ønsket ændringer på en række punkter, men under henvisning til ovenstående har man ment at kunne undlade dette i afventning af en mere varig ordnings gennemførelse.

Følgende punkter skal dog noteres, også af hensyn til den fortsatte debat:

Mindretallet er indforstået med, at der ikke i øjeblikket kan stilles krav om en bestemt uddannelse for lærere eller forstandere i efterskolen, men det måtte dog være muligt dels at gøre det til godkendelseskrav for en skole, at lærerne har de fornødne forudsætninger for at undervise unge i de fag, som de ansættes til at bestride, dels at kræve af såvel skoler som lærere, at lærerne får pligt til og mulighed for at deltage i efteruddannelseskursus i ikke helt ringe omfang. Det er i denne forbindelse vigtigt, at undervisningsministeriet og Danmarks lærerhøjskole i samarbejde med efterskolernes forening fremskaffer omfattende kursus-tilbud, og at der her lægges særlig vægt på pædagogisk psykologi og metodik.

De i loven optagne godkendelsesregler siger meget lidt, og det står og falder med praktiseringen af dem, om de kan siges at være tilfredsstillende. Så vidt mindretallet er underrettet, er det langt fra alle efterskoler, som i dag har rådighed over egnede lokaler og det nødvendige udstyr. Økonomiske vanskeligheder og byggerestriktioner har vel ofte skylden, men det bør derfor ikke skjules, at forholdene ofte er for dårlige, og at ministeriet og tilsynet kan pådrage sig et vist medansvar herfor, hvis man ikke påtaler manglerne dels over for skolerne, dels — og måske særlig — over for de bevillende myndigheder. Det må anses for uheldigt, om man opretter nye skoler, så længe bestående skoler har påtrængende behov for moderniseringer, der ikke bliver givet tilladelse til.

Mindretallet kunne ønske, at der blev fastsat en overgrænse for elevernes timetal

— af hensyn til, at der gives rimelig mulighed for selvstændigt arbejde i fritiden, og af hensyn til den egentlige fritid med kammeraterne, som er af væsentlig pædagogisk betydning — men man er indforstået med de tekniske vanskeligheder i denne forbindelse og skal på dette tidspunkt begrænse sig til at henstille til tilsynet, at disse forhold tages i betragtning.

Herudover ønsker man at pege på de problemer, der knytter sig til skolernes ordensregler. Man er enig i, at skolerne bør kunne bevare deres særpræg, og i, at adskillige forældre har særlige ønsker med hensyn til de ordensregler, der gælder på de steder, hvor de sender deres børn hen. Så længe de nuværende regler om forældremyndighedens indhold gælder, må der tages hensyn hertil. Det er imidlertid uheldigt, hvis visse skoler har ordensregler, der føles urimelige af eleverne og disses forældre, men som der ikke er blevet givet oplysning om på forhånd. Mindretallet vil derfor anbefale, såvel at der søges udført et arbejde på at nå frem til standardordensregler, som at der pålægges skolerne en pligt til at lade de specielle ordensregler, som de måtte fastholde, fremgå af de programmer eller meddelelser, som eleverne og deres forældre modtager inden indmeldelsen. Behovet for regler af denne art er blevet særlig stort, efterhånden som efterskolerne søges af unge fra nye kredse og de mere og mere omfattes som en del af det almindelige skolesystem.

Der gives i forslaget § 7, stk. 3, regler om særlige tilskud til specialundervisning. Med denne foranledning ønsker mindretallet at påpege ønskeligheden af, at der ikke averteres med specialundervisning, såfremt denne og de undervisende lærere ikke er godkendt. Det er i det mindste tidligere forekommet, at man har averteret med undervisning af ordblinde, uden at de pågældende skoler nødvendigvis rådede over lærere, der var specielt uddannede til denne meget krævende opgave. Det må være muligt at gennemføre regler, der sikrer, at elever ikke drages til skoler, der understøttes kraftigt af det offentlige, med forventninger, som ikke kan opfyldes.

Mindretallet skal endelig anbefale, at der stilles de fornødne midler til rådighed for direktoratet for ungdomsundervisning, således at tilsynet med efterskolerne kan ud-

bygges kraftigt. Man har her ikke så meget den måske i nogle tilfælde nødvendige kontrol for øje, men tænker navnlig på den støtte for lærerne, som et system af tilsynsførende fagkonsulenter vil kunne betyde.

Der bør også stilles midler til rådighed, så de prøver, der nu vil kunne aflægges på skolerne, foregår under medvirken af fremmede censorer.

Udvalget indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse* med nedenstående af undervisningsministeren foreslåede ændringer.

Ændringsforslag.

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

Til § 2.

1) Paragraffen affattes således:

„§ 2. En efterskole kan efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren, holde afgangsprøver for de elever, der ønsker det, og efter særlig godkendelse tilbyde erhvervsmæssige grunduddannelser.“

Til § 4.

2) Stk. 1, nr. 4, affattes således:

„4) Skolen skal hvert år have et kursus af mindst 5 måneders varighed.“

Til § 7.

3) Stk. 3 affattes således:

„Stk. 3. Skoler, der efter regler, som fastsættes af undervisningsministeren, giver specialundervisning, modtager et yderligere tilskud på 20 pct. af lønnen for de hertil anvendte undervisningstimer og et tilskud på 85 pct. af udgifter til fornøden skolepsykologisk rådgivning i forbindelse med specialundervisningen.“

4) Stk. 6 affattes således:

„Stk. 6. Når en efterskole drives sammen med en folkehøjskole, landbrugsskole eller husholdningsskole, betragtes disse skoler som en enhed ved beregningen af de i stk. 1, under 1), 2) og 3) omhandlede tilskud.“

Til § 17.

5) Stk. 1 affattes således:

„Stk. 1. Denne lov træder i kraft den 1. august 1967.“

Efter stk. 1 indsættes som nyt stykke:

„Stk. 2. Reglerne om efterskolerne i lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 257 af 14. juni 1960, ophæves.“

Stk. 2 ændres til stk. 3.

Bemærkninger til ændringsforslagene.

Til nr. 1.

For at understrege, at der tænkes gennemført en landsplanlægning for de erhvervsmæssige grunduddannelser i forbindelse med tilbud herom på ungdomsskoler m. v., foreslås indføjet, at efterskoler, der ønsker at tilbyde erhvervsmæssige grunduddannelser, må søge en særlig godkendelse heraf. Denne godkendelse tænkes foruden af skolens opfyldelse af de krav, den pågældende uddannelse stiller med hensyn til lærerkræfter, lokaler og undervisningsmateriel, tillige betinget af, at der skønnes at være behov for placering af den erhvervsmæssige grunduddannelse på den pågældende egn.

Til nr. 2.

Alle bestående efterskoler har mindst ét kursus af 5 måneders varighed eller derover, og man finder det hensigtsmæssigt at lade en efterskoles godkendelse være betinget af en sammenhængende årlig undervisningstid af mindst denne varighed.

Til nr. 3.

Da der i forbindelse med specialundervisning på efterskolerne vil være behov for skolepsykologisk rådgivning, findes det hensigtsmæssigt at åbne mulighed for ydelse af statstilskud til udgifterne i forbindelse hermed. Honorarerne fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med økonomiministeren. Der tænkes i denne forbindelse ikke på den rådgivning, skolepsykologerne giver ved førstehenviisning til efterskolerne specialundervisning, idet man finder, at en sådan henvisning må være en

del af skolepsykologernes, herunder særkonsulenternes, normale arbejdsområde.

Til nr. 4.

Ændringsforslaget er af redaktionel karakter.

Til nr. 5.

Da der er behov for, at der allerede med virkning fra „skoleåret“ 1967-68 åbnes

mulighed for, at efterskolerne kan afholde prøver og tilbyde erhvervsmæssige grunduddannelser, og da det fremsatte forslag til lov om fritidsundervisning ikke kan forventes færdigbehandlet i indeværende folketingssamling, foreslås nærværende lovforslag særskilt gennemført med virkning fra den 1. august 1967.

Kaj Rasmussen, formand.	Poul Hansen.	Anker Jørgensen.	Peter Jørgensen.	Kolbjørn.
Astrid Skjeldbo.	Søgaard.	Poul Hartling.	Robert Christensen.	Holger Hansen, næstformand.
Skov Thulesen.	Gottschalek-Hansen.	Lembourn.	Ellen Strange Petersen.	
	Poul Dam.	Sigsgaard.	K. Helveg Petersen.	

Bilag.

UNDERVISNINGSMINISTERIET

Den 13. april 1967.

Notat vedrørende forslag til lov om efterskoler.

1. *Kommunernes betalingsforpligtelse over for efterskoleophold.*

Indtil den senest foretagne ændring af folkeskoleloven (8. juni 1966) var forholdet det, at en kommune, der ikke alene eller gennem skoleforbund havde indrettet 8. eller 9. klasse, var pligtig at betale for undervisning og læremidler på en efterskole for kommunens unge på 8. og 9. klassetrinet.

Ordningen er nærmere udformet således, at kommunens betalingsforpligtelse gælder for en elev på 9. klassetrinet, uanset om eleven har modtaget undervisning på 8. klassetrinet.

Ved lov af 8. juni 1966 blev folkeskoleloven ændret således, at en kommune nu har betalingsforpligtelse også for en efterskoleelev på 10. klassetrinet, forudsat at kommunen ikke alene eller gennem skoleforbund har oprettet 10. klasse.

I bemærkningerne til lovforslaget blev det dog udtalt, at man ville forstå denne bestemmelse således, at kommunens forpligtelse skulle bortfalde, hvis den pågældende elev ikke havde modtaget kommunens undervisningstilbud på 8. og 9. klassetrinet eller anden tilsvarende undervisning.

Denne fortolkning i lovforslagets bemærkninger har vist sig at have uheldige virkninger:

1) Den kan forringe understøttelsesmulighederne for en elev, der i stedet for at følge en fortsat skolegang ønsker at tage et „pauseår“.

2) Den kræver en meget besværlig administration, idet spørgsmålet om kommunens betalingsforpligtelse nu ikke kun beror på, om kommunen har oprettet 10. klasse,

men også på, hvilken form for undervisning eleven har modtaget — eller ikke modtaget — i de to foregående år.

Da principperne for understøttelse til efterskoleelever formentlig må tages op til fornyet drøftelse, når von Eyben-udvalget har afgivet sin betænkning, ville jeg finde det ønskeligt, om udvalget kunne tiltræde, at der ses bort fra den indskrænkende fortolkning i lovforslagets bemærkninger, således at de hidtil gældende principper for 9. klassetrinet udstrækkes til også at gælde 10. klassetrinet.

Herefter skulle en kommune have betalingsforpligtelse for efterskoleophold på 10. klassetrinet, forudsat at kommunen ikke alene eller i skoleforbund har oprettet 10. klasse, og uanset elevens tidligere skolegang.

NB. Folkeskolelovens § 3, stk. 4, har følgende ordlyd:

„Kommuner, der ikke alene eller gennem skoleforbund har indrettet 8. hovedskoleklasse, 9. eller 10. klasse, skal afholde udgifterne til undervisning og læremidler for børn, der er hjemmehørende i kommunen, og som gennemgår kursus af mindst 5 måneders varighed på en anerkendt efterskole eller ungdomskostskole.“

2. *Anvendelse af navnet ungdomshøjskole.*

Enkelte efterskoler, der koncentrerer sig om undervisning for elever, som ved kursusets begyndelse er over 16 år, men ikke fyldt 18 år — altså inden for efterskolealderen — ønsker at benytte navnet ungdomshøjskole i stedet for efterskole eller ungdomsskole. Ønsket er aktualiseret af, at Ungdomsskolen ved Ribe i et par år af en 4-årig forsøgsperiode har afholdt kursus for 16—

19-årige og har haft tilladelse til at anvende navnet ungdomshøjskole.

Det har imidlertid vist sig, at kun et meget lille antal elever, der er ude over efterskolealderen, har besøgt Ribe-kurserne, hvorimod der har været en meget stærk tilgang af 16-18 årige elever — ofte elever, der har afsluttet børneskolen efter 3. real eller 10. klasse, og som traditionelt ikke ville have søgt en efterskole. Der synes således ikke at være grundlag for at ændre aldersbestemmelserne for elever, der søger skoler under efterskoleloven, men nok til at give tilladelse til anvendelse af navnet ungdomshøjskole, når skolen kun optager elever, der er fyldt 16 år, men ikke 18 år, idet navnet kan medvirke til at få nye elevgrupper i tale.

Foreningen for højskoler og landbrugs-skoler og formanden for Foreningen af frie ungdoms- og efterskoler har erklæret sig

indforstået med, at en sådan praksis i givet fald følges.

3. Løntilskud under læreres videre uddannelse.

Det er i bemærkningerne til lovforslagets § 7, stk. 2, anført, at der efter § 25 i lov nr. 235 af 8. juni 1966 om uddannelse af lærere til folkeskolen er åbnet mulighed for, at undervisningsministeren kan fastsætte regler for, i hvilket omfang deltagelse i videre uddannelse kan indgå i en lærers timetal, således at der kan ydes statstilskud såvel til lærerens som til vikarens løn.

Sådanne regler kan med hjemmel i den nævnte bestemmelse i læreruddannelsesloven også fastsættes for efterskolernes vedkommende, hvilket ikke fremgår direkte af bemærkningerne.